

Nº10

Göyərçin

2001

ISSN-0207-4710

MÜBTƏDA

Cümlə yumruğa bənzər,
Üstündə var beş barmaq.
Kimdən soruşsan deyər:
Mübtədadı baş barmaq.
Onsuz günüm olmasın,-
Xəbəre sirdaşam mən.
Mübtədayam, mübtəda,
Başlanğıcam, başam mən.
Atalar deyib: olar
Kişinin bir sifəti.
Hayanda olsam belə,
Mən dəyişməyəm qəti.
Adlıq haldan savayı
Başqa hala düşməyəm.
Cümlənin harasında
Olsam da, dəyişməyəm.
Cümlə üzvlərinin
Ə'lasıyam, xasıyam.
Cümlə bir ailədi,
Mən onun başçısıyam.

XƏBƏR

Bilmək istəyirsənsə
Mən cümlədə nəciyəm,
Heç vaxt bunu unutma:
Xəbərim, xəbərçiyəm.
Həmişə, ömrüm boyu
Dil-dodaqda gəzərim.
Mən cümlədə qayğıkeş
Bir anaya bənzərim.
Çiynimə çox-çox ağır
Bir yük götürürəm mən.
Hər tərəfdən, hər yandan
Xəbər gətirirəm mən.
Məni tapsan, asanca
Sən bir fikrə gəlersən.
Mübtədanın hansı söz
Olduğunu bilərsən.
Məni tapa bilməyən
Avaradı, fərsizdi.
Xəbəri tanımayan
Dünyadan xəbərsizdi...

TAMAMLIQ

Mən cümlədə işimi
Dürüst, tam anlayıram.
Sözü dəqiqləşdirir,
Fikri tamamlayıram.
Deyin, nə vaxt xəbərin
Köməyinə gəlmirəm?
Təkcə adlıq, yiyəlik
Halda ola bilmirəm.
Tamamlığam, tamamlıq,
İşimdən zövq alıram.
Həm vasitəli, həm də
Vasitəsiz oluram.
Xəbər mənə möhtacdı,
Gözləri qalıb yolda.
Vasitəliyəm,
yönlük,
Yerlik, çıxışlıq halda.
Tə'sirli haldayamsa,
Vasitəsizəm demək.
Fikrin ifadəsinə
Hər vaxt edirəm kömək...

CÜMLƏ ÜZVLƏRİ

Rəfiq YUSİFOĞLU

TƏ'YİN

Mən həmişə öndəyəm,
Haqqım çatır öyünəm.
Əlamət bildirirəm,
Tə'yinəm, mən tə'yinəm.
Nitq hissəsi deyiləm,
Mənə yaxşı-yaxşı bax.
Sifətə oxşasam da,
Cümlə üzvüyəm ancaq.
Hansı bir cümlə üzvü
Düzəlibsə isimdən,
Oluram onu tə'yin,
Eləmək həvəsində.
Cümlə üzvlərini
Nura bələyənəm mən.
Mübtəda şahdır, onu
Tə'yin eləyən mənəm.

ZƏRFLİK

Zərfliyəm, mən zərfliyəm,
Özün çəkir zərf niyə?
Biz onunla qohumuq,
Olsa da kökümüz bir,
Hərənin öz yeri var,
Deyilik ikimiz bir.
Dediymdən dönməyəm,
Vurursunuz üz niyə?
O nitq hissəsidirsə,
Mən də cümlə üzvüyəm.
Fe'li xəbər dostumdu,
İsimlərlə işim yox.
Gah tərz, gah yer, gah zaman
Bildirirəm, işim çox.
Gah kəmiyyət oluram,
Çoxluca gül dərirəm.
Səbəb də bildirirəm,
Məqsəd də bildirirəm.
Xəbər havayı yerə
Çeviribmi üz mənə?-
Onu izah edirəm,
Möhtacdı baş üzv mənə.

Rəssam MƏTANƏT

QIŞ NAĞILI

Z. TOPELIUS (1818-1898)
Finlandiya

Finlandiyanın şimal meşələrinin dərinliyində iki nəhəng şam ağacı bitmişdi. Bu ağaclar o qədər qoca idilər, o qədər qoca idilər ki, heç kəs onların yaşını bilmirdi. Kimsenin ağına gəlmirdi ki, bu ağaclar nə vaxtsa cavan olublar. Alçaq boylu ağaclar bu meşə nəhənglərinə altdan yuxarı həsədlə baxır və öz-özlərinə düşünürdülər ki, görəsən biz də bu boyda ağac ola biləcəyikmi?

Bu ağaclardan bir qədər kənarda balaca bir koma var idi. Bu komada kasıb bir kəndli öz həyat yoldaşı ilə yaşayırdı. Onların Silvestr adlı bir oğulları, Silviya adlı isə bir qızları var idi.

Bir dəfə qarlı bir qış günündə bacı-qardaş meşəni gəzməyə çıxdılar. Onlar axşamdan qurduqları tələnin yanına gələndə gördülər ki, tələlərin birinə bir dovşan, o birinə isə bir kəklik düşüb.

Dovşan və kəklik uşaqlara yalvardılar ki, onları meşəyə buraxsınlar. Uşaqların onlara rəhmi gəldi. Tələdən buraxılan dovşan dilə gəlib dedi:

— Podebrenibo sizə kömək edəcək.

Kəklik də öz növbəsində dilləndi:

— Zatepitiçu sizə yar olsun!

Uşaqlar çaşıb qalmışdılar. Çünki bu əcaib sözləri birinci dəfə idi ki, eşidirdilər.

Birdən külək əsdi. Ağaclar bir-biri ilə danışmağa başladılar. Mə'lum oldu ki, Podebrenibo bir, Zatepitiçu isə digər ağacın adıdır. Uşaqlar söhbətdən öyrəndilər ki, ağaclardan birinin 350, o birinin isə 388 yaşı var.

Ağaclar ötən günlərini xatırlayıb həzin-həzin mahnı oxumağa başladılar. Onların nəğməsi uşaqların çox xoşuna gəldi.

Elə bu vaxt onların ataları əlində balta cığırın başında göründü. O, gəlib ağacları kəsmək istəyəndə uşaqlar yalvarıb qoymadılar. Ata başqa ağac kəsmək üçün meşənin dərinliyinə getdi. Elə bu vaxt qoca ağaclar dil açıb uşaqlara öz təşəkkürlərini bildirdilər. Dedilər ki, ürəyinizdən nə arzu keçirsə, deyin.

Rəssam

Təfə MƏMMƏDOV

Uşaqlar fikirləşdilər, fikirləşdilər, ağıllarına bir şey gəlmədi. Qardaş dedi:

— Qoy başımın üstündə həmişə günəş şüası olsun!

Bacı isə dedi:

— Mən isə istəyirəm ki, tezliklə qar ərisin, bahar gəlsin.

Elə o vaxtdan Günəş Silvestrin üzünə gülümsəməyə başladı, Silviya isə hara baxırdısa, orda qar əriyir, ağaclar yarpaqlayırdı.

Bir gün Kral Kraliça ilə öz meşəsini gəzməyə çıxmışdı. Qar-çovğun onları lap bezdirmişdi. Elə ki, onlar qocanın komasına yaxınlaşdılar, çaşıb qaldılar. Burada günəş nur saçır, ağaclar isə yarpaq, çiçək açırdı.

Oğlanla qız Kraliçanın çox xoşuna gəldi. Onları saraya aparmaq istədilər. Ancaq uşaqlar e'tiraz etdilər, öz sevimli ağaclarından ayrı yaşaya bilməyəcəklərini söylədilər.

Kral əmr etdi ki, ağacların yanında gözəl bir saray tiksinlər. Saray hazır oldu. Dünyanın heç bir yerində belə gözəl meşəlik, belə gözəl bağ yox idi.

Təəccüblü idi. Həmişə camaata zülm verən Kral və Kraliça dəyişib tamamilə başqa adam olmuşdular. Onlar heç kəsi cəzalandırmır, uşaqları şirniyyata qonaq eləyirdilər.

Aradan bir neçə il keçdi. Uşaqlar meşəyə, öz ağaclarının yanına getdilər. Həzin-həzin külək əsirdi. Ağaclar baş-başa verib elə bir yanıqlı səslə oxuyurdular ki, dinləyənin huşu başından gedirdi. Ancaq ağaclar öz mahnılarını axıracan oxuya bilmədi-lər. Güclü külək onların ikisini də yerə aşırırdı. Onlardan birinin 355, o birinin isə 393 yaşı var idi.

Silvestr ilə Silviya ağacların yanına gəldilər və onların gövdələrini, budaqlarını sığallamağa başladılar. Qar əridi, yerdən çiçəklər baş qaldırdı. Tezliklə yerə uzanmış qocaman şam ağacları gül-çiçəyin içində görünməz oldu.

Çoxdan, lap çoxdandır ki, mehriban bacı-qardaş haqqında heç nə eşitməmişəm. Yəqin ki, indi onlar da qocalıblar. Ancaq mən hər dəfə uşaq görəndə Silvestr ilə Silviyanı xatırlayıram. Elə sanıram ki, həmin sehrli ağaclar təbiəti sevən bütün uşaqlara mö'cüzəli bir qüvvə verib. Bir neçə gün bundan qabaq bir balaca oğlana və bir şeytan qıza rast gəldim. Tutqun hava o dəqiqə açıldı, günəş göydə gülümsündü, üzlərə təbəssüm qondu... Elə bil ki, qışın ortasında bahar gəldi, hətta divarın bir küncündə dayanan köhnə süpürgə də yarpaq açdı, çiçəklədi. Qızılgüllər açıldı, şən torağaylar oxumağa başladılar.

HÖRMƏ PAPAQ

İNGİLİS NAĞILI

Hə, qulaq asın. Qədim zamanlarda varlı bir kişinin üç qızı var idi. Ata bilmək istədi ki, qızları onu nə qədər sevirilər. O, böyük qızından soruşdu:

— Sən məni nə qədər sevirsən?

— Öz həyatım qədər, ata,- qız cavab verdi.

Ata ortancıl qızından soruşdu:

— Qızım, bəs sən məni nə qədər sevirsən?

Qız cavab verdi:

— Mən səni dünyalar qədər sevirəm, ata.

Ata ortancıl qızının da cavabından çox razı qaldı. Üzünü kiçik qızına tutdu:

— Mənim göyərçinim, sən məni nə qədər sevirsən?

— Ət duzu sevən kimi, ata.

Kiçik qızın cavabı atanı əsəbiləşdirdi. “Deməli, sən məni sevmirsən” — deyə onu evdən qovdu.

Kiçik qız evdən çıxıb az getdi, üz getdi, axırda gəlib bir bataqlığın yanına çatdı. O bataqlıq otlarından dərib özünə bir papaq toxudu. Onu başına qoyub yola düzəldi. Qarşısına gözəl bir imarət çıxdı. Qapını döyüb onlardan iş istədi, hər cür ağır iş görməyə hazır olduğunu söylədi.

Beləliklə, hörmə papaq qızı işə götürdülər. O, gecə-gündüz yorulmaq bilmədən işləyir, heç kəsə şikayətlənmirdi.

Bir dəfə qız eşitdi ki, qonşuluqda varlı adamlardan biri bal təşkil edib və bütün varlı, tanınmış adamları ora dəvət edir. Qulluqçulara da icazə verilirdi ki, gedib rəqsə baxsınlar. Ancaq hörmə papaq qız dedi ki, yorulub, ona görə heç hara getməyəcək.

Bütün qulluqçular gedəndən sonra qız libasını dəyişib bəzəndi və bala getdi. İnanın mənə, balda ondan gözəl xanım yox idi.

Təsadüfən hörmə papaq qızın ağasının oğlu da balda iştirak edirdi. O, bir könüldən min könülə qıza vuruldu, onunla rəqs etdi. Baş qarışan kimi qız aradan çıxıb evə gəldi və tez paltarını dəyişib, yatağına uzandı, hörmə papağını da özünə qoydu. Səhəri gün qulluqçular ona bala gələn qızın gözəlliyi haqqında danışdılar. Dedilər ki, bizim ağamızın oğlu qətiyyən ondan gözünü çəkmirdi.

Qız yalandan özünü maraqlanan kimi göstərdi. Qulluqçular ona dedilər ki, bu axşam da bal olacaq, istəsən gedib həmin qızın gözəlliyinə tamaşa edərsən.

Rəssam MƏTANƏT

Yemək hazır olandan sonra qız oğlanın ona bağışladığı üzüyü barmağından çıxarıb, xörəyin içinə atdı.

Oğlan yeməyi yeyəndə qaşığına üzük gəldi. Tez qulluqçuları çağıraraq dedi ki, aşbazi yanıma çağırın. O öyrəndi ki, xörəyi kim bişirib. Hörmə papaq qızı çağırıldı. O yenə də libasını dəyişib oğlanın yanına gəldi. Oğlan sevindiyyindən bilmədi ki, nə etsin.

Tezliklə toy günü təyin olundu. Şəhərin ən hörmətli adamlarını, o cümlədən hörmə papaq qızın atasını da toya dəvət etdilər.

Təzə gəlin aşbazi yanına çağıraraq dedi:

— Təkcə ət xörəyi hazırla, ancaq ona bir çimdik də duz vurma.

Toy günü gəlib çıxdı. Evlənmə mərasimi qurtardıqdan sonra qonaqlar süfrəyə dəvət olundular. Ət olduqca dadsız idi. Hörmə papaq qızın atası dadsız tikələri ağzına qoya-qoya ah çəkdi.

Ondan nə üçün ah çəkdiyini soruşduqda dedi:

— Mənim bir qızım var idi. Bir dəfə ondan soruşdum ki, məni nə qədər istəyirsən. O mənə cavab verdi ki, ət duzu sevən qədər. Mən acıqlanıb qızımı evdən qovdum. İndi görürəm ki, o məni o biri qızlarımdan çox sevirmiş.

Bunu eşidən təzə gəlin özünü atasının üstünə atdı. Ata-bala qucaqlaşdılar.

O zamandan onlar xoşbəxt yaşamağa başladılar.

Tərcümə edib işləyən
R. ƏLİYEV

İkinci gün də qız həmin qayda ilə gizləncə bala getdi, rəqsdən sonra kimsəyə sezdirmədən evə qayıtdı.

Üçüncü gün hörmə papaq qız ağasının oğlu ilə rəqs edəndə oğlan ondan adını soruşdu. Qız bir kəlmə də cavab vermədi. Oğlan öz üzüyünü çıxarıb qızın barmağına taxdı. Qız yenə də fürsətdən istifadə edib hamıdan əvvəl evə qayıtdı.

Bu, sonuncu bal günü idi. Ona görə həmin gözəl qızı görmək ümidini itirən oğlan xəstələndi. Qulluqçular ona yemək hazırlamaq istədilər. Hörmə papaq qız xahiş etdi ki, icazə verin ağaya mən yemək hazırlayım.